

„Църковенъ вѣстникъ“
излиза всѣки петъкъ.

Той има прѣзъ годината и
три приложения — по 1 книга
отъ 4 печатни коли за всѣко
четиримесечие.

Годишната цѣна на „Църко-
внъ вѣстникъ“, заедно съ трите
приложения, за България е 10
лева, а за странство 13 лева.

Единъ брой 15 стот.

Абонаментъ е годишенъ и
всѣкога предплатенъ.

Всичко, относящо се до вѣс-
тика, се изпраща до Адми-
нистрацията на „Църковенъ вѣ-
стникъ“ въ г. София.

За обявления се плаща за
първи пътъ по 20 ст. на редъ
съ гармондъ, за всѣко повторе-
ние по 15 ст.

Неплатени писма не се
приематъ. Ръкописи за седмич-
ното издание не се повръщатъ.

ЦЪРКОВЕНЪ ВѢСТИНИКЪ

— СЕДМИЧНО ИЗДАНИЕ —

СЪ ТРИ ПРИЛОЖЕНИЯ ВЪ ГОДИНАТА.

СЪДЪРЖАНИЕ: За светата вѣра, царя и отечеството. — По религията и нравствеността. — Професоръ Дриновъ въ София. — Лѣтописъ. — Българското църковно-училищно дѣло въ вилаетъ: Еноска епархия, IV. — Учи-
лищното дѣло. — Православни църкви: Руската църква. — Дописки и писма. — Библиография. — Вѣнчни новини.

За светата вѣра, царя и отечество!

Въ книжката за настѫпващия м. септемврий руското духов. списание „Душеполезное чтеніе“ печата подъ горния насловъ статията, на която даваме първо място. Авторътъ на статията, свещ. Теодоръ М. Бажановъ, очертаava молитвите, благословията и надеждите, съ които Отечество, Царъ и Църквата изпращатъ руските храбри войници на далечния изтокъ да защитятъ неповинните въ нищо християни, срѣщо които се е опълчилъ съ звѣрства и неистовства язическиятъ Китай. Статията е проникната съ духъ на правда, мѣдростъ и християнска любовь. Като се ползва майсторски отъ реторична персонофикация, авторътъ изважда едно по друго Отечество, Царъ и Църквата, които изпращатъ и напѣтваша ратниците. И Отечество, и Царъ, и Църквата покрътватъ съ своя езикъ, съ своите нѣжни грижи и съ своята дълбока християнска всепрощаваща любовь. Особено умила обхваща душата, кога Църквата напомня добродѣтелите на войниците, като съвѣтва да ги иматъ за най-силно и всепобѣждаваще оръжие. Въ дните на неизвестността, които прѣкарва и нашето Отечество и въ дните на безчовѣчията и неистовствата, на които сѫ изложени нашите съотечественици въ земята на нашия съсѣдъ, нашите досточтими читатели, не се съмняваме, ще прочетатъ не само съ наслада мѣдити думи на Отечество, Царъ и Църквата къмъ братята руски войници, но и ще се проникнатъ отъ тѣхъ и, кога рече Вѣчния Промисъ, ще напѣтваша храбри войници да защитятъ правдата на България. Ето статията:

„Погледи на цѣлия миръ и на всички народи сега сѫ устремени върху далечния Китай, дѣто въроломно се избиватъ тамошните християне, въ това число и наши съотечественици, дѣто вече явно се захвана война съ русите, дѣто нашите погранични градове и села сѫ изложени на огъня и меча на безмилостиви, многобройни и жестоки врагове. Днесъ руските войници, избрани защитници на Отечество, се приканватъ да чуятъ светите позиви на Царя, Църквата и Отечество, — да се наредятъ въ страшни бойни редове и да тръгнатъ срѣщо немирните китайски полчища, които се появиха неочеквано и пролѣха много невинна християнска кръвъ, да съкрушатъ тѣзи пълчища и да направятъ безврѣденъ съсѣдния нашъ Китай.“

Отечество, като нареджа и въоружава стройни полкове отъ синовете си, казва това на всѣки

войникъ: „Сине! Богъ и Царъ те избраха за мой защитникъ, — азъ на тебе възлагамъ грижитѣ за моето спокойствие и безопасностъ! Азъ пѣлувамъ моя мечъ, който ти е даденъ отъ Царя и благословенъ отъ Бога, като залогъ на тѣхното благоволение къмъ мене! — Азъ вѣрвамъ, че остието му ще бѫде насоченъ само къмъ моите неприятели! Погледни на гжрдите ми, съ които съмъ те отхранило, изброй ранитѣ имъ и вижъ, колко многобройни сѫ били неприятели ми! Погледни на тѣзи вѣнци, които красятъ челото ми, и вижъ, колко вѣрни сѫ ми били онѣзи, на които наследявашъ мястото! Многобройни изли сѫ и сега моите неприятели, но твоята любовь къмъ мене е голѣма. Ти ми се обѣща прѣдъ Бога и прѣдъ страшното Му сѫдилище да не жалишъ и послѣдната си капка кръвъ за мене, и азъ вѣрвамъ на клетвата ти. Ежиди и колибите на близните ти, олтарите на Бога на прадѣдите ти, прѣстолътъ на царете ти те въоружавашъ и те изпращашъ съ своите обѣти и благословии. Чувашъ ли тамъ писъка и стенанията на жени и дѣца, видишъ ли сълзите на старците — всичко това е за тебе, сине! Тѣ плачатъ прѣдъ небесния Отецъ, да даде Той на мишата ти ангелска мощь, та да бѫде пагубна за противниците! Върви, сине! — и ако вече е отредено тази да бѫде послѣдната ни раздѣла, вървай, че молитви за успокоение на душата нѣма да прѣстанатъ да шепнатъ устата ми, додѣ сѫществувашъ олтарите на моя Богъ! Чеда на чедата ще простиратъ за тебе рѫцѣ къмъ небето, и небесниятъ Отецъ ще приеме душата ти въ своя покой. Не се страхувай много отъ смъртъта! Тя е неизбѣжна за всѣкого, който се е родилъ, тя е доблестна на бойното поле, дѣо тя се крѣпи съ гореща молитва къмъ силния въ войни Господъ на силите!“

„Ето вашите неприятели“, казва благословия Царъ на събраниетѣ защитници на Отечество. „Ето тѣ нахлуватъ въ светата земя на нашето Отечество, като опустошителните води въ свещената земя! Дѣца! да ви закриля ангелъ пазителъ! Тѣ не рачиха да чуятъ гласа на човѣчеството, който имъ говори чреѣ мене за миръ; тѣ не се страхуватъ отъ гласа на невинната кръвъ, която тѣ пролѣха на земята прѣдъ лицето на небесата и която моли Вѣчния владика за отмѣщение. Дѣрайте, дѣца мои! Богъ и Отечество ви въоружавашъ съ всички ужаси на войната, — възползвайте се отъ тѣхъ и се устремете срѣщо неприятели! Хврляйте разрушителни мълнии . . . . въ тѣхните редове! Провидѣнието ще насочва ва-

шитѣ удари: тѣ ще бѣдатъ вѣрни, както е вѣрно небесното правосѫдие, което наказва злобата. Сечете безъ страхъ ожесточенитѣ си неприятели, но не бивайте безчувствени къмъ гласа на неприятеля, който си прѣдава оржието и ви моли за милостъ! — Той вече не е вашъ неприятъль, а вашъ ближенъ; страхъ на смѣртъта е очистилъ сърдцето му отъ непризнени чувства къмъ хората; отнесете се съ него като съ приятъль, дайте му възможность да почувствува сладостъта на вашитѣ истинно-християнски човѣшки обноски съ него, макаръ вече и побѣдени. Не се съмнявайте, че ще побѣдите. Побѣдата е ваша. Светостъта на дѣлото ни я обѣщава. — Богъ е срѣщо оногова, който захваща!

„Но братя!“ се провиква въ името Божието светата Църква, помнете, *нѣсть наша брань ко крови и плоти, но къ началомъ и ко властемъ и къ міродержителямъ тмы вѣка сего, къ духомъ злобы поднебеснимъ.* (Ефес. 6, 12). Само единъ Богъ съкрушила войнитѣ и кръвопролитията на земята: силутѣ, стихии и смѣртъта му съ подвластни. Той рече на слънцето и мѣсека, и тѣ се спиратъ, додѣто благословениятъ отъ Него вождъ не изтрѣби и най-сетния отъ враговетѣ на народа Божи. Сържката на праведния Той простира чудотворния жезълъ въ въздушнитѣ бездни, и тѣ се покриватъ съ мракъ, мълнии и грѣмотевици за наказание на жестокитѣ царе. Той слага ржката Си на морето и десницата Си върху рѣкитѣ, и тѣ раздѣлятъ водитѣ си, за да минатъ Божиите людие и давятъ Фараона съ колесницитѣ. Той заповѣда на огъня, и огънть съ запалена сѣра посипва посоченитѣ градища. Той трѣби съ трѣба, и Иерихонскитѣ стѣни се събаратъ. Разгнѣвенъ Той се допира до сърдцето на неприяителя, и ужасъ обзема чужденственитѣ полкове: тѣ бѣгатъ и оставятъ на народа Божий своите богатства и плѣници. Заповѣда на юга, — и тлѣтворни вѣтрища съ готови тамъ, извика на сѣвера, — и кой може да противостои на скрития тамъ мразъ? Той заповѣда на източка и запада, — и мълниитѣ Му излизатъ отъ изтокъ и идватъ на западъ. Самъ и единъ Той призира не земята и я кара да трепере. Ето и сега грамадната Китайска земя се прѣобрѣща на едно ужасно бойно поле, дѣто крѣвъта на многоборниятъ неприятъль трѣбва да се пролѣе, като жертва на най-ужасния духъ на войнитѣ! Защото само Богу единому принадлежи славата на побѣдитѣ! Само Нему, единния вѣченъ Миротворецъ, е славата на мира. Нашата не е кръвъ и плѣть, а *міроизждителимъ тмы вѣка сего, къ духовомъ злобы поднебеснимъ* (Ефес. 6, 12). Ето нашата война, а още повече вашата, защитница на Отечеството! Вие виждате чужда земя, виждате въ нея всички видове змии, каквито има по свѣта. Борете се съ злото съ помощта на добродѣтелитѣ на вашитѣ прадѣди. Противопоставяйте баптизата си света и православна вѣра срѣщо езичество, задоволството отъ дароветѣ на промисла Божи срѣщо людскитѣ грабежи и опустошения, любовъта и най-строгата покорностъ на властъта срѣщо людскитѣ своееволия и крамоли. Убивайте въ дѣлата, словата и сърдцата си духоветѣ на безвѣрието, маловѣрието, плѣтеугодничеството, распут-

ството, гордостъта, самопрѣвъзнасянието, коварството, измѣната и другитѣ духове на злобата, които всѣкога докарватъ потреси въ вселенната. Нека просияе свѣтлината на вашитѣ отечествени добродѣтели прѣдъ чуждитѣ плѣмена, та, като видять вашитѣ дѣла, да прославятъ и тѣ като вѣсть небесния Отецъ. Най-много помнете, че Отечеството ви е довѣрило вѣковната си слава, честъта на прадѣдитѣ ви, жрѣбия на семействата, участъта на старцитѣ, сѫбата на потомството и всичкитѣ си блага и всичкитѣ си надежди. Бѫдете готови всѣкога да се пожертвувате на бойното поле за близнитѣ си. Помните, че небесния Отецъ има много обители и най-добритѣ отъ тѣхъ сѫ прѣдназначени за онѣзи, които се явятъ прѣдъ вратитѣ имъ въ дрехи, обагрени съ кръвъ, пролѣна за близнитѣ, за Отечеството, за Царя и за Църквата.“

Това сѫ гласоветѣ, това сѫ позивитѣ на Отечеството, Царя и Църквата, съ които тѣ винаги напомнятъ дѣлга и службата на защитницитѣ на Отечеството, и рускитѣ войници всѣкога слушатъ тѣзи позиви. Слѣдъ тѣзи поучителни гласове се чуватъ утѣшителнитѣ гласове на Бога, Царя и Отечеството къмъ вѣрнитѣ войници, които сѫ изпълнили свето дѣлга си. Богъ говори на сърдцата и съвѣстъта имъ, като ги пълни съ миръ, каквъто не може даде свѣтътъ. Царътъ изказва това съ знакове и отличия, които украсяватъ хероитѣ. Благодарното Отечество срѣща съ вѣторгъ синоветѣ си, които се връщатъ отъ бойното поле, то ги прѣгрѣща, цѣлува оржието и славнитѣ знакове, които ги украсаватъ, омива съ сълзи ранитѣ имъ, отваря прѣдъ тѣхъ благословенитѣ дарове, съ които небесниятъ Промисълъ го надаришъ щедро и, като не може вече да даде нѣщо повече, притиска ги до сърдцето си и, съ просълъзени очи къмъ небето, казва: „Благодаря ти, Отче небесни, за дѣлата ми! Въ тѣхъ е моята слава и крѣпостъ. Пази ги, Владико вѣчни“!

Христолюбиво православно руско воинство! Ти се озари сега срѣдъ цѣлъ сонмъ херои, които сѫ прославили нашето Отечество, съ нова слава на далечния изтокъ. Съ какво можемъ да те привѣтствуваамъ? Милостърдни и праведни Боже! Само Ти можешъ да наградишъ достойно войницитѣ за ранитѣ, крѣвъта, душитѣ, които тѣ посвещаватъ на отечествения олтаръ по Твоя гласъ и по гласа на прѣсвѣтлия Царь. О! запини ги въ книгата на живота, която пазишъ въ съкровището на благитѣ Си сѫбии, а пъкъ свѣта ще запише подвигитѣ имъ въ своите лѣтописи, — послѣднитѣ сѫ лѣстни, но кратковрѣменни, а Твоятъ сѫдъ е вѣченъ, вождѣленъ, както и Самъ Ти!

„Спаси Господи люди Твоя, и благослови достояніе Твое, побѣды благовѣрному Императору нашему Николаю Александровичу на сопротивление даруя, и Твое сохраняне крестомъ Твоимъ жителство

По религията и нравствеността.

чл. 11 отъ Законопроекта.

I.

Наклоноститѣ у човѣка къмъ злото сѫ функция, върху която доста много сѫ спорили сума психо-

лози. Едни казвали, че злото не е вродено у човѣка, а само се е развило, други — обратното. Както и да е, но злото го има у човѣка. Като съществува така злото, длъжностъ се налага на човѣка да се бори съ него самъ въ себе си. А кои сѫ оржията за тази борба? *Нравственото съзнание и нравствената сила на волята.* Да, но да видимъ това наше нравствено съзнание дали може да ни освободи и прѣдпази отъ прѣстъпление. Нравственото съзнание ни проповѣдва принципите на морала, то ни изобличава за прѣстъпението, съ което изобличение ни налага едно наказание, ала то не ни изправя. Злото все може още да се повтаря. И защо да се не повтаря злото? Нали азъ ще прѣкарамъ добрѣ живота си съ него? Нали за него ще давамъ отчетъ само прѣдъ съвѣстъта си? Нищо! Утрѣ ще умра и съвѣстъта ще се разпилѣ. Тукъ цѣльта на живота може да се сведе само къмъ това: добрѣ да се прѣкара. Тогава съвѣстът остава на втора степень, дори тя заслужава прѣзрѣние, защото прѣчи на насладитѣ, които трѣбва да прѣкарамъ съ краткото си гостуване тукъ на земята. Тѣй, нравствената свобода излиза безсилна. — Тогава остава нравствената воля. Работата на нравствената воля е да направи човѣка да владѣе самъ себе си, т. е. да се самообладава. Да, но самообладанието не е всичко, макаръ и да е крупно нѣщо, ако човѣкъ го постигне. Но това е невъзможно. И какво самообладание трѣбва да разбираме? — Самообладание не на ума, не на разума, а — на сърдцето. Че нравствената воля мѣжно може да стори това въ точность, то е фактъ. И защо? — Защото сърдцето иска да удовлетвори своитѣ пориви и въ случая може да работи съ такава сила, та да подчини подъ своя скриптуръ не само ума и разума, но и съвѣстъта и волята. Кой тогава ще противостои на това сърдце?

Когато Кантъ видѣлъ, колко низко стои човѣкъ, колко той е източникъ и съхранителъ на злото, като видѣлъ, че никаква нравствена воля и съвѣсть не сѫ въ състояние да го ограничать, защото съвѣстът живѣе толкова вѣкове, работи най-точно и съ най-голѣма бдителностъ, не като науката, като поезията или друга дарба, само у нѣколко личности, а у сички хора безразлично еднакво, а злото и прѣстъпението пакъ си вирѣятъ, — задоволилъ се е да иска отъ човѣка да биде нравственъ само толкозъ: да дѣйствува противъ своята наклоностъ и противъ своитѣ прїщѣвки. Но колко и да може той — човѣка де — да стори това, отговаря Лютардъ, тукъ не е висшата инстанция на съвѣстъта, това не е висшия идеалъ. Шилеръ мислилъ, че това може да се постигне чрѣзъ естетиката, че тя е силата за тази цѣль, и тази сила той поставя намѣсто Кантовото *повеление* на *страститѣ* и *наклоноститѣ*.

Ето що говори Шилеръ: „чрѣзъ златнитѣ двери на изящната хубостъ ще влѣземъ въ страната на нравствената свобода“. По-послѣ отговаря на Канта тѣй: „Да побѣдинъ сърдцето си е дѣло велико, колосално; уважавамъ такъвъ единъ юнакъ, ала който побѣждава чрѣзъ сърдцето си, той струва за мене много повече“. Както се вижда, сѫщността на нравствеността не състои

само въ това, да владѣемъ своитѣ страсти, прїщѣвки и да ни гризе съвѣстъта за постъпкитѣ, но още и въ това: да можемъ да побѣждаваме, да владѣемъ чрѣзъ сърдцето си, т. е. да имаме и нравствена свобода и нравствена воля. А това е една отъ най-труднитѣ задачи на човѣка.

Не е човѣкъ онзи, който не повелява на *страститѣ* и *прїщѣвки* си, не е човѣкъ и онзи, който чрѣзъ сърдцето си не владѣе!... Да мисли човѣкъ, че културата може да унищожи прѣстъпенията и да вѣдвори нравствеността, значи да се оболща. Както расте човѣчеството духовно съ способноститѣ си въ научно отношение, въ сѫщата прогресия расте и злото. Това е фактъ. Отъ друга страна пъкъ науката не е унищожила злото, но го е дала въ друга форма — значи, тя само метаморфозира, но не унищожава злото и безнравственото. Ще рече, и тукъ нѣма спасение. — Ако пъкъ разгърнемъ страницитѣ на историята, ние ще намѣримъ и едно трето нѣщо — *заповѣдитѣ* и *законитѣ*, които сѫ ставали и заповѣди и закони на съвѣстъта и *идеалитѣ*, което нѣщо имало претенции да направява и усилива нравствеността. Но тукъ още заповѣдъта, законитѣ не сѫ изпълнението, а идеалътъ не е дѣйствителността. Законътъ съдържа въ себе си дѣвѣ нѣща: искане и идеалъ.

Но какъ ще да достигнемъ да осъществимъ това? Закона, дѣйствително, ни казва, какво трѣбва да върнимъ, законътъ ни казва, кога го нарушаваме, законътъ ни налага дисциплина и ни кара да бдемъ господари сами надъ себе си, ала и най-силното самообладание не измѣнява настроението и не ни изважда изъ сѫществуващата противоположностъ между закона и наклоността. Тази ли е истинската нравстеностъ, която не отива по-нататъкъ отъ принуждението, което сами налагаме на себе си и която не знае нищо друго по-високо отъ заповѣдъта!... Истинска нравственост има само тамъ, дѣто има свобода, а истинска свобода е любовта къмъ Бога. Ала тази свобода не се произвежда отъ закона, а само отъ *духа на възобновението*, който пъкъ произхожда отъ Иисуса Христа и който духъ прави човѣка християнинъ. Този духъ е *християнската религия*. Да, но религията отличаваща се по своята християнска сѫщност и съдържание и стояща строго въ своя духъ и по-либерална въ своето облѣкло — обредната и церемониална страна!..... Може би, нѣкои да кажатъ, да натягнатъ и да приведатъ дори случаи, съ които да се постараатъ да упрѣкватъ, като се стремятъ да докажатъ, че религията не дава пълна свобода, че тя носи вериги, че обича мрака и пр., ала на такива може да се каже, че само тѣ разбиратъ така религията.

Свободата главно се заключава въ любовта къмъ Бога. Който има истинска любовъ въ Бога, а това е базиса на религията, той е човѣкъ нравствен, защото тази истинска любовъ ще го кара да пожертвува всичко за доброто на близния си, което е пъкъ основа на нравствеността. Да вземемъ примѣръ изъ обикновения животъ и ще видимъ съ какво око и пожертвуване се изврѣшватъ дѣла въ името на нѣкой напѣтъ любимъ прѣдметъ, който ни служи и като потикъ, и като под-

пора. Тъзи любими прѣдмети могатъ да бѫдатъ и одушевени или неодушевени. А прѣставете си, какъ и съ каква охота и чрѣзмѣрностъ ще вършишъ ти добри дѣла, ако ги вършишъ въ името на она субектъ, който всичко крѣпи и когото отъ чисто сърдце любишъ — въ името на Бога! . . . Ако не обичаме и уважаваме едно висше сѫщество, ако вършимъ всичко, защото трѣбъ да го вършимъ, не можемъ вѣрно да струваме добро. Въ такъ случай азъ не мога да намѣря общото си нѣщо съ човѣчеството и началото на дѣлга си къмъ него. То за мене е излишно, както и азъ за него. Може би, да ми въразята, че не трѣбва да върша добро, и да се прѣдпазватъ отъ злото за да очаквамъ нѣкаква награда за него отъ нѣкаквъ си Богъ. Да, но на това пътъ може да се отговори: не трѣбва да вършите добро и да се прѣдпазвате отъ злото, защото вие го вършите подъ едничкия прѣдлогъ, че окръжаващата срѣда или потомството ще ви възблагодари, че съвѣстта ще ви поласкае и пр. Значи, вие ще вършите добро за добро, за народа. Ала доброто не може да се върши само отъ чиста любовь къмъ човѣчеството, защото човѣкъ за човѣка е вѣлѣ, egoистъ по природа. То може да бѫде истинско само, ако е съгрѣно отъ любовта къмъ Бога. Значи: доброто, нравственото има своитѣ истински корени въ религията.

Професоръ Дриновъ въ София.

Прѣзъ изтеклата седмица нашата столица бѣ честита да посрѣдне високъ и многоуважаванъ гостъ: въ петъкъ, на 18-и августъ, пристигна отъ Русия съ семейството си многоучениятъ нашъ съотечественикъ, първия български историкъ и славистъ, г. М. Дриновъ. Неговото посещение на България е събитие: всички негови съотечественици, които еднакво го уважаватъ и почитатъ, сърдечно го привѣтствуваатъ. Макаръ и рѣдко да посѣщава отечеството си, въ основитѣ на което е турилъ най-голѣмия камъкъ, българската интелигенция и изобщо българските граждани никога не забравятъ своя достоенъ съотечественикъ. Дриновъ е нейна гордость: той е личниятъ прѣставителъ на българската наука прѣдъ учения свѣтъ; той е най-искрения тълкувател и на чувствата на българите прѣдъ братския руски народъ.

Днешната младежъ, която поема сѫдбинитѣ на България въ рѣцѣ си, цѣни високо трудовете на професора Дринова и адмирира талантитѣ му. Тя е израсла и се е възпитала подъ лuchtъ на неговите идеи: миналото на България, миналото на неяната Църква, идеалитѣ на България тя е възприела отъ него. Тя има и неговата вѣра въ правото и бѫдещето на България въ полуострова.

Наредъ съ всички, радва се и Българската църква, че вижда своя всепрѣданъ синъ и своя първъ и най-талантливъ историкъ, комуто най-добре е познатъ нейния завѣтъ и който най-добре е извѣщалъ скрижалите на миналото ѝ. Ползвано отъ случая, православното българско духовенство привѣтствува историка на Българската църква и молитствува нему и на семейството му здравие, сили и благоощастие. Наедно съ всички български граждани, и духовенството изказва горещо желание да има всѣкога помежду си многоучения професоръ, който, посрѣдъ живи почести, благодарност и признателност на съотечествениците си, да прѣкара благодаренъ старинитѣ си!

Ц.

Лѣтописъ.

— На празника „Прѣображене Господне“ Н. Блаженство екзарха ржкоположилъ на Фенеръ въ църквата св. Стефанъ за иеромонахъ Н. Прѣподобие Неофита, екзархийския иеродяконъ. Подиръ божествената служба Н. Блаженство се отбилъ въ метоха при църквата. Тукъ Н. Всепрѣподобие иеромонахъ Неофитъ благодарилъ Н. Блаженство за вниманието и за ржкополагането. Н. Всепрѣподобие казалъ, че, като свещеникъ, ще има по-голѣма възможностъ да бѫде още по-полезенъ служителъ на Църквата, отколко е билъ до сега, като се обѣща, че ще оправдае надеждитѣ, които Н. Блаженство възлага на него. Въ отговоръ Н. Блаженство казалъ слѣднитѣ достойни за забѣлѣзване думи: Ревностнитѣ Божии служители се награждаватъ не само отъ Бога горѣ на небето, но и долу на земята: Църквата съ зорко око слѣди поведението на своите служители и всѣкого, споредъ заслугите, възнаграждава (в. „Вѣсти“).

— Н. Високопрѣосвещенство св. Вратчанския митрополитъ и синодаленъ членъ г. Константинъ на 22-и того замина отъ г. Вратца за родния си градъ Калоферъ.

— На 18-и того Н. Високопрѣосвещенство св. Пловдивския митрополитъ г. Натаанаилъ пристигна отъ г. Кюстендилъ и замина за епархиата си.

— На 21-и того професоръ Маринъ Дриновъ замина съ семейството си за родния си градъ Панагюрище да посѣти майка си. На станцията излѣзоха множество негови приятели и почитатели да го изпратятъ. Единодушното желание на всички приятели и почитатели е г. Дриновъ на връщане отъ Панагюрище да се отбие пакъ въ София, дѣто твърдѣ малко прѣседѣ и мнозина негови почитатели не успѣха да му изкажатъ своето дѣлбоко уважение. Общото желание на нашата интелигенция е професоръ Дриновъ да остане завинаги въ България и, посрѣдъ почитанието и признателността на своите съотечественици, да прѣкара честито старинитѣ си. Хронираме това желание, което чухме отъ устата на добри приятели и уважавани почитатели на г. Дринова. Кога професоръ Дриновъ остане въ София, младите български писатели ще иматъ своя патриархъ, българската книжнина и наука — своя най-личенъ прѣставителъ, България — своя най-обичанъ труженикъ-синъ, а г. София — своя любимецъ, който първъ даде гласъ столицата на България да бѫде въ Срѣдецъ, сърдцето на българското отечество.

— Въ недѣля, на 20-и того, Н. Блаженство Екзарха въ съслужение съ всичкото българско православно духовенство въ Цариградъ, отслужилъ Божествена литургия въ църквата св. Стефанъ на Фенеръ. На божествената служба присъствувала българската депутатация, която замина за Цариградъ да поздрави Н. Величество Султана по случай 25-год. му юбилей. На чело на депутатацията въ църква билъ министъръ прѣдсѣдателя г. Т. Иванчовъ съ другаритѣ си министри. Въ понедѣлникъ, въ честь на българската депутатация, Н. Блаженство далъ въ екзархийския домъ богатъ обѣдъ, на който присъствували г. г. министръ и другите членове отъ депутатацията съ михмандини Талаатъ паша (прикомандированъ при г. м-ръ президента Иванчова), управляющия княжеското дипломатическо агентство съ персонала, членовете на комис. по турско-българската спогодба и нѣкои екзархийски чиновници.

— Кандидати за новооткриващата се Военна гимназия се явили повече отъ 800 ученика. Подиръ тщателенъ медицински прѣгледъ, признатитѣ за здрави и годни държали на 21-и того писменъ изпитъ. За повечето кла-

сове числото на конкурентите пръвшишавало нормата на онова, което е предвидено въ правилника. Остава да се приемат ония отъ конкурентите, чито писменни работи стоятъ въ всъко отношение най-високо. Резултатите на писменните изпити щълти да се обявятъ подиръ 2—3 дена.

— Въ Министерството на просвещението постъпили, казватъ, повече отъ 230 прошения за учителски места. Около 60—70% процента отъ просителите били съвсмеше образование. Отъ просителите едва щълти да се удовлетворятъ 20—30 души, именно ония отъ тяхъ, които свършили образоването си съ отлине. Само толкова места имало вакантни.

— Въ притурка „Работнически вѣстникъ“, органъ на социалистите, печата едно отворено писмо на нѣкой си Натанъ, евреинъ. Въ писмото си последния печата отъ съчинението на Нордау, тоже евреинъ, извадки, които билъ членъ въ едно събрание въ Сливенъ, за да докаже, че Библията е посрѣдствена книга и че, като литературно произведение, стои по-долу отъ творенията на първокласните поети и писатели. Вече двадесетъ вѣка става подобия на Натановци и на неговите другари братия говорятъ и пишатъ противъ Новия завѣтъ, ала тѣхните писания знаятъ само Натановци, а Свещеното писание се знае и чете отъ нѣколко стотини милиони. По това писмо ще се повърнемъ въ идещия брой.

Българското църковно-училищно дѣло въ виляетите.

Еноска епархия.

IV.

Училищно дѣло. Както гръцкия елементъ въ епархията отстъпва по численостъ на българския, така отстъпва и по число на училища, учители и ученици. Въ Еноска епархия изобщо българите иматъ повече училища и учители, отколко гърцитъ. Въ Еноска кааза има всичко 4 училища: двѣ въ г. Еность и двѣ въ селата Аязма и Чашътъ-къой. Това сѫ единствените по-населени гръцки села отъ 10-те села въ каазата: първото брои 140 кжци, а второ 100.

Въ Деде-агачската кааза българите държатъ първо място по число на училища въ цѣлата епархия: отъ 13 села български училища има въ 11. Дори и въ самия градъ Деде-агачъ, дѣто гръцкиятъ елементъ брои 500 кжци, българите сравнително стоятъ по-добре по отношение на училищата: гърцитъ иматъ 1 основно и 1 класно училище съ 6 учители и 380 ученика при 500 кжци гърци, а българите 1 трикласно училище и 2 основни съ 7 учители и 111 ученика при 50 к. българи.

Въ цѣлата епархия българите иматъ 15 основни училища, едно трикласно, 23 учители и 805 ученика при 20 села чисто български.

Въ Деде-агачската кааза има 1 трикласно и 13 основни училища, отъ които 12 съмѣсени, 21 учитель и 735 ученика. Въ съмѣсените училища учатъ момчета и момичета. Училища има въ слѣдните 11 чистобългарски села въ каазата:

1. Дервентъ, състоящо отъ 330 к., 2 основни училища съ 2 учители и 84 ученика.

2. Дуганъ-хисаръ, състоящо отъ 400 к., 1 основно училище съ 2 учители и 85 ученика.

3. Домузъ-дере, състоящо отъ 230 к., 1 основно училище съ 1 учитель и 57 ученика.

4. Бодама, състоящо отъ 78 к., 1 основно училище съ 1 учитель и 26 ученика.

Лаждакъй, състоящо отъ 130 к., 1 основно училище съ 1 учитель и 63 ученика.

6. Ени-къю, състоящо отъ 280 кжци, 1 основно училище съ 1 учитель и 67 ученика.

7. Чобанъ къой, състоящо отъ 200 кжци, 1 основно училище съ 1 учитель и 67 ученика,

8. Фере, състоящо отъ 123 кжци българи, отъ които 38 гъркомани, 1 основно училище съ 2 учители и 42 ученика. Въ истото село има и 38 кжци гърци.

9. Окуфъ, състоящо отъ 116 кжци, 1 основно училище съ 1 учитель и 77 ученика.

10. Балъкъ-къой, състоящо отъ 220 кжци, 1 основно училище съ 1 учитель и 33 ученика.

11. Торбалъкъ-къой, състоящо отъ 120 кжци, 1 основно училище съ 1 учитель и 34 ученика.

Безъ училища има всичко 3 села въ каазата: Чамеренъ, 68 к. българи, Бей-къой 12 к българи и Урумджикъ, 150 кжци, отъ които 80 българи гъркомани и 70 к. гърци.

Въ Суфулийската кааза български училища има въ 2 отъ 4-те чисто български села, именно въ селата: Пишманъ-къой и Теке. Първото брои 200 кжци и има 1 основно училище съ 1 учитель и 35 ученика, а второто — 75 кжци, 1 основно училище съ 1 учитель и 35 ученика. Въ българските села Мархамли, състоящо отъ 95 кжци и селото Тактаджикъ, състоящо отъ 30 кжци, още не сѫ открити училища.

Въ четириетъ гръцки села на Суфулийската кааза, спадащи въ епархията, училища има само въ 3 села: Пашмакли, състоящо отъ 70 кжци, 1 основно училище съ 1 учитель и 20 ученика; Каваджикъ, състоящо отъ 300 к., 1 основно училище съ 1 учитель и 70 ученика и Карабунаръ, състоящо отъ 80 к., 1 основно училище съ 1 учитель и 20 ученика. Гръцкото село Чашътъ-къой, състоящо отъ 100 к., нѣма училище.

Въ цѣлата епархия, която брои 23 села български съ 2924 кжци, училища има въ 15 села заедно съ г. Деде-агачъ. Ще рече, едно училище се пада на 200 кжци, а 1 ученикъ на 3⁵⁰⁹/₃₀₅ к. Въ Деде-агачката кааза едно училище се пада на 200 кжци, а 1 ученикъ на 180 к. Безъ училища въ цѣлата епархия има 8 села български съ 365 кжци. Почти всички тия села сѫ малки, съ изключение на селата Мархамли и Чемеренъ, отъ които първото брои 95 к., а второто 68. Повечето малки селца сѫ въ Еноска кааза. Колко малки и да сѫ селцата въ тази кааза, все може да се стори нѣщо за просвѣтата на християните, ако може да се сформира въ по-голѣмото отъ тѣхъ българска община. Колко малко на брой и да сѫ християните въ предметните села, тѣ сѫ българи. Длѣжностъ се налага на всинца ни да запазимъ езика и народността на тѣзи наши братия. За това трѣбва да се погрижемъ толкова повече, че християните въ споменатите села сѫ запазили езика и народността си и сѫ уцѣлѣли, като българи, до наши дни. Ще бѫде прѣстъпно, ако днешното поколѣние не се ползва отъ законите въ империята и отъ правата, на които се радва Българската църква въ днитѣ на царствуванция днесъ султанъ, и не се постараеда запази отъ погрѣзване своите сътечественици. Може би, нѣкои ще кажатъ, какво струватъ 100—150 кжци българи! Ние сме дали толкова българи на гръцката народност и толкова сме увеличили броя на гърцитъ въ полуострова, че можемъ да жертвуемъ и още нѣколко стотини кжци. Които мислятъ и говорятъ така, тѣ нито разсѫждаватъ добре, нито сѫ

добри хиистиини, нито пъкъ далногледи българи. Всъки българинъ е част отъ българското тѣло. Както боли, кога рѣжатъ мръвка отъ тѣлото, така трѣбва да боли българското тѣло — българския народъ, кога друга народностъ отцѣпва членъ отъ него. Дѣто и да живѣятъ българи, колко и да били тѣ по число, тѣ трѣбва да се чувствува българи и съ сърдце и душа да сѫ съ тѣлото, отъ което сѫ захвърлени надалечъ. Както пчелата си остава пчела, кога се отдѣли отъ кошара, така и българи-нѣтъ трѣбва да си остане българинъ, дѣто и да го схвърлила сѫбдата.

Нека завѣрша бѣлѣжкитѣ си съ най-утѣшителното и насърдчителното, отъ коети българитѣ въ виляетите може да взематъ добра поука: въ Еюонската епархия училищата се поддържатъ изключително отъ българските селски общини, отъ селските общи приходи и отъ жертвите, които си налагатъ. Само Деде-агачкото класно училище се подпомага отъ Екзархията съ част отъ владицината, която се събира отъ отъ българитѣ въ епархиата. Но и Деде-агачката българска царковна община, при братска слога и любовь, може да създаде добри приходи за училищата си и да обезпечи тѣхната поддръжка. Това е първа и главна задача на всѣка градска и селска община въ виляетите. Съ училища, просвѣщение, трудолюбие ще имаме симпатиите и сърдцата на всички просвѣтени народи.

**

ПРАВОСЛАВНИ ЦЪРКВИ.

Руската църква. Съ височайши указъ е назначенъ за митрополитъ Киевски и Галицки и за свещено-архимандритъ на Киево-печерската Успенска лавра Високопрѣосвещения Теогностъ, архиепископъ Новгородски и Староруски и членъ на Светѣйшия руски Синодъ. Високопрѣосвещения Теогностъ спада между най-старитѣ и най-заслужили архиастри на Руската църква. Той е роденъ въ Тверската епархия и е синъ на свещеникъ. Въ миръ се казвалъ Георги Ивановичъ Лебедевъ. Висше образование получилъ въ Петербургската духовна академия. Прѣди да свърши курса, на 14-и мартъ 1853 год., приелъ иночество, а на 25-и мартъ билъ ржкоположенъ за иеродяконъ. Въ санъ иеромонахъ е ржкоположенъ скоро подиръ свръшването на академията, на 6-и септември. Иеромонахъ Теогностъ се посветилъ на педагогично поприще. Като добилъ степень магистъ, билъ назначенъ за ректоръ на Кириловското духовно училище. Въ 1857 год. билъ назначенъ за ректоръ на Александро-Невското духовно училище, а въ 1858 година за инспекторъ въ Новгородската духовна семинария. Въ 1858 год. билъ възведенъ въ санъ архимандритъ, а въ 1861 год. назначенъ за ректоръ на Орловската духовна семинария. Въ 1864 год. билъ прѣмѣстенъ на истата длѣжност въ Подолската духовна семинария. Прѣзъ всичко това време нему били възлагани разни поръчки: инспектиранъ духовните училища, участвувалъ въ строителни комисии, засѣдавалъ въ консисторията, като членъ на послѣдната, и билъ настоятель на разни мънастири. Съ това се свръшва неговата учебна дѣйностъ.

На 13 декември архимандритъ Теогностъ почва своята светителска дѣйностъ: съ височайши приказъ се назначилъ за епископъ Балтски, викарии на Подолската епархия. Едно по друго той управлявалъ самостоятелно Астраханска епархия (1874 г.), Подолската и Брацлавската (1878),

Владимирската и Суздалската. На катедрата на последната светителствувалъ 14 години. На 15-и май 1883 год. участвувалъ въ свещената коронация на императора Александъръ II и билъ възведенъ въ санъ архиепископъ. Прѣзъ 1892 год. билъ назначенъ на светителската Новгородска катедра, а прѣзъ 1895 г. билъ прогласенъ за членъ на Св. Синодъ. По-рано три пъти е билъ повикванъ да присъствува въ Св. Синодъ. Ето какъ се отзовава К. Здравомисловъ за светителската дѣйностъ на Високопрѣосвещенаго Теогноста въ книгата си „Иерархътъ въ Новгородската епархия“:

„Неуморенъ въ отправа на богослужението и ревностъ въ проповѣдане на слово Божие, Високопрѣосвещениятъ Теогностъ е дѣйствовалъ на пасомитъ въ духа и ревността на древните светители на православната църква... Миръ и любовь, смирение и трудъ, безпристрастие и прѣдпаза — это личните черти въ неговата дѣйност... Всички духовно-учебни заведения въ епархиата се обновиха при него външно и вътрешно.... Основаното при него въ Владимиръ братство подъ име „Братство на светия благовѣренъ князъ Алксандъръ Невски“ уредило, подъ неговото светителско ржководство, проповѣднически комитети, отворило стотина църковно-енорийски училища, наредило богослужебни бесѣди и религиозно-нравствени чѣтения, основало и съставило братска библиотека и книжни стоварища въ разни мѣста изъ епархиата. Той напътвалъ дѣйствията на братството и по обрѣщането на разколници. Той се грижалъ съ апостолска ревностъ да увеличи храмоветъ Божии, учредилъ мисионерски длѣжности и устроилъ при братството църковно-исторически древнохранилища за нагледно изобличаване заблудите на разколници... Въ негово време Новгородската епархия оживѣла и се разцѣвѣла. „Особено се прославилъ Високопрѣосвещения Теогностъ съ възобновата на древните исторически храмове. „Владимирския катедраленъ съборъ, седмовѣковъ паметникъ на благочестивите руски князе, билъ разрушенъ; съ старанията на владиката билъ обновенъ въ правоначалния си видъ. По великолѣпие и по външния си видъ, подиръ реставрирането, храмътъ не само възхищава всички, но е и най-хубавото украсение на града. Той реставриралъ и съборния храмъ св. София. Голѣми и неодолими мѣжностни имало да се надвиятъ при възобновата на този храмъ. Високопрѣосвещениятъ Теогностъ всичко надвилъ. Знаменития многовѣковъ храмъ сияе съ великолѣпие. Въ височайшия си рескрипти Н. И. Величество руския царь споменува, между другото, и за светителската и похвална грижа на митрополита за възобнова на величествените паметници — Успенския съборенъ храмъ въ Владимиръ и Софийския съборенъ храмъ, многовѣковия свидѣтель на църковната слава на великия Новгородъ.“

ДОПИСКИ И ПИСМА.

Една отъ пропагандитѣ, която живо дѣйствува у насъ, е протестантската. Благодарение на богатите инострани библейски общества, протестантите поддържатъ у насъ проповѣдници, книжарници, училища, издаватъ разни брошюри списания, и чрѣзъ тѣхъ си спомагатъ да разпространяватъ пидоветъ на своето еретическо учение въ православна България. Така, съ богохулни брошюри, съ изопачено за погибелъта си Св. писание (II Петр. 3: 16), съ лъскателни думи (Рим. 16: 77—18), тръгвали по градове и села у насъ да извѣршатъ своя свещенъ подвигъ: да пропо-

въдват Словото Божие тамъ, дъто То е проповъдано преди повече отъ десетъ вѣка. Посѣтишъ ли протестантска молилня, ще чуешъ разни подигравки и хули противъ всичко що е провославно; прочетешъ ли нѣкоя брошурка, ще видишъ, че още отъ първата страница започватъ съ едни ласкателни думи, за да привлекатъ читателя. Тъй, въ първата страница на брошурата: „Протестантъ съ православни“, съставена съ въпроси и отговори върху учението на св. Прав. църква, срѣщаме слѣдното: на въпроса, да ли протестантъ съ безбожници и еретици, отговарятъ: *Протестантъ не съ безбожници, тъмъ върватъ въ Бога въ Св. писание, въ Св. Троица, а още и въ нашия (?) символъ въри, Въртуо* (ст. I). Тукъ ще обърнемъ внимание върху нашия символъ вѣри. Извѣстно е, че слѣдъ като Лютеранская църква се отдѣли отъ Римокатолическата, между многото нейни нововѣдения, прне и католишкий символъ вѣри съ прибавка на „*Filioque*“ (И отъ Сина), учение противно на Св. писание. Тъй, твърдѣнието на протестантъ, че върватъ въ нашия символъ вѣри, е невѣрно. Понататъкъ (4 стр.), слѣдъ като се дава отговоръ що значи думата протестантинъ, отговарятъ: *истинските протестански християни живятъ благочестиво, не лжатъ, не измамватъ, иматъ църква, крещение, приченение (?!) и т. н.* Твърдѣ добре. Авторитетъ на горѣпоменатата брошура, навѣрно, трѣбва да принадлежатъ къмъ истинските протестантски християни, ала, за голѣма жалостъ, още отъ първа страна употребяватъ *неистина*. Що се касае, че протестантъ имали църква и тайнства, това не може и да се помисли, понеже тѣ нѣматъ богоуредена служба за извършване на тайнствата. До колко пѣкъ, че не проповѣдватъ ученията си съ измама, ще покаже слѣдния примѣръ. Единъ варненски протестантинъ, въодушевенъ, види се, отъ мисионерска дѣятелностъ, трѣгналъ изъ селата да проповѣдва протестантството. Така, въ селото Паша-кѣй, Варненска окolia, той раздавалъ на селяните даромъ протестантски прѣводъ на Новия завѣтъ, като ги наставявалъ да го читатъ, за да разбератъ, защо съ християни и какво изисква отъ тѣхъ истинското християнство, понеже това, което се чете въ православните църкви, оставало за тѣхъ непонятие. Блазъ ви! Но ако вие бихте разбрали думите на св. ап. Павла: *И така постараахъ се да проповѣдамъ Евангелието, не тамъ, дъто бѣше известно името Христово, за да не зидя чуждото основание* (Рим. 15:20), то не бихте се осмѣли да проповѣдвате Христа въ България, дѣто Той е проповѣданъ прѣди десетъ и повече вѣка, а ще отидете тамъ, дѣто народа кисне въ невѣжество и грубо идолопоклонство, тамъ дѣто евангелската свѣтлина още не е възсияла.

гр. Варна.

И. П. С.

Гробищата у насъ. Обѣщахъ се миналия путь да се повърна върху състоянието на гробищата въ отечеството ни. Бѣзъмъ да изпълня обѣщанието си. Въ селата гробищата правятъ човѣку най-скѣрно впечатление. Ни единъ, буквально ни единъ гробъ нѣма надпись; рѣдко между гробовете ще се забѣлѣжи нѣкой покритъ съ плоча. Най-печалното е, че гробовете съ обрасли въ бурени и че никакъвъ планъ и редъ нѣма — гробовете натрупани единъ до другъ, и за да отидешъ до нѣкой гробъ, трѣба да тъпчешъ по гробове, буренъ, бѣзе, коприва, трѣне — ето какви растения цѣвятъ около гробовете въ селата, ето това е израза на нашето благоговѣние къмъ нашите най-ближни и на нашата признателностъ къмъ праѣдѣтъ ни. Въ градищата едва ли гробищата съ въ по-добро положе-

ние: въ Чирпанъ и Ст.-Загора гробищата сѫ заобиколени съ стѣни, ала само стѣни. Нѣма да видишъ въ гробищата цвѣтя и дѣрвата насадени, пролѣтно и лѣтно време не садятъ цвѣтя роднините надъ тоя или онъ гробъ. Боже мой, помислихъ си, не за това ли ние, бѣлгаритѣ, нѣмаме традиции вѣковни, не за това ли не помнимъ миналото, не го свръзваме съ настоящето? Ние не умѣемъ или не искаме да почитаме паметта на нашите бащи, майки, на нашите дѣди и прадѣди? Въ села и градове рѣдко ще намѣрите отъ роднини и приятели на покойния или на покойната каменна плоча съ епитафии, т. е. кога се родилъ, колко години живѣлъ, що извѣршилъ прѣзъ живота си. На нашите поколѣния гробищата не правятъ впечатление, не ги каратъ да се позамислятъ, не будятъ въ тѣхъ никакви чувства, не ги прѣнасятъ въ миналото, та изъ него да черпятъ уроци за настоящето. А дѣйци обществени прѣзъ време на възраждането, на църков. вѣростъ, на завѣрата, на Срѣдно-горското възстание и пр. имали сме съ стотини. Дѣ съ гробовете имъ, има ли кръстъ на гроба имъ, има ли плоча съ надписъ за грѣшния имъ животъ? Всѣко село и градъ иматъ си обществени бѣлѣжки дѣйци. Но знае ли ги младото поколѣние? Има ли нѣщо, което да говори на мало и на голѣмо за тѣхната дѣйностъ? Уви, гробищата съ място само на плачъ, на ридане; място, дѣто расте само коприва и трѣне, коприва и буренъ. Живитѣ скоро, скоро забравятъ имената на мъртвитѣ и тѣхните дѣла; днешното поколѣние не знае старото и така до сега е било у настъ. Не съ рѣдко такива случаи — отъ семейството само бабата помни мястата на гробовете — на роднините покойници; умира бабата и семейството прѣкъсва всѣко зимане-даване съ покойниците-роднини: гробовете имъ не се прѣливатъ, свѣщи върху тѣхъ се не палятъ, свещеникъ не чете . . . снахитѣ, синоветѣ не се интересуватъ да узнаятъ, кои гробове съ тѣхни. Па и надписи на гробовете нѣма . . . Има ли нѣщо по-грозно отъ пуста кѣща и запустѣлъ гробъ? Ако ние така тачимъ паметта на нашите роднини покойници, така и нашата паметъ ще се тачи отъ нашите синове и дѣщери. А време е, ако милѣемъ за доброто бѣдже на измѣчена и изтерзана отъ злочестини и неволи Бѣлгария, да вземемъ мярки да изкоренимъ нашата апатия и нашето отвращение къмъ дѣлга, който имаме, като християни къмъ костите и паметта на нашите бащи, дѣди и прадѣди.

Въ голѣми и малки европейски градове гробищата иматъ църкви, параклиси; едни гробища иматъ тротуари, алеи — постлани съ камъне или съ пѣсъкъ; по главните алеи отъ двѣтѣ страни има насадени дѣрвата и цвѣтя. Градътъ на мъртвитѣ е история на тоя на живитѣ: въ гробищата почива праха на богати и на сиромаси, на учени и проси, на поети, на писатели, на офицери, на чиновници, на свещеници, на учители, на кметове и пр. и пр. — и на всѣки гробъ висе четете онова, що е вършилъ покойния или покойната. Нѣколко пѫти прѣзъ годината живитѣ, малки и голѣми — посѣщаватъ жилищата на мъртвитѣ, и виждашъ съ хилди хора да се движатъ между гробовете; виждашъ ги да се спиратъ ту прѣдъ тоя, ту прѣдъ онъ гробъ. Съ що гробътъ привлича вниманието на умоветѣ? Съ надписа си, читателю! И четатъ и прѣповтарятъ живитѣ, това, що е извѣршилъ Достоевски, Гнѣдичъ, Градовски, Ломоносъ, митрополитъ Исидоръ; що е извѣршилъ тоя или онъ генералъ, градски кметъ, професоръ, учителъ, тѣрговецъ и пр. и пр. Искате ли да знаете колко хора се подвизавали на разни поприща въ Петербургъ, идете въ гробищата на тоя градъ!

А у настъ дѣ ще можемъ да си припомнимъ дѣлата на нашите дѣйци? Въ училищата! Това е недостатъчно. Селянчето въ коя книга ще намѣри описани, разказани дѣяніята на скромните труженици отъ своето село? Ние сме за окайване народъ! Другите народи пазятъ гробове на свои знаменити хора съ вѣкове, а ние, уви, не помнимъ гробовете на най-близки хора, дори и отъ тридесетъ години. Трѣвата, буренака, тѣрнето, що растатъ край гробовете, свидѣтелствуватъ, че ние сме забравили мѣтритѣ, т. е. не ходимъ на гробища, и затова не знаемъ дѣлата, подвизите на своите близки, на своите съселяни или съграждани. А оня, който не знае доброто, благородното, примѣрното, извѣршено отъ дѣди, баби, роднини и приятели въ родно село или градъ, нема ще иска да знае, че е извѣршено отъ тогози или оногози за доброто на Отечество въ далечно село или градъ?... Ето какви скърбни мисли минаха прѣзъ ума ми, като си представихъ състоянието на гробищата въ България...

22/VIII 900 г.

Библиография.

Държавно трикласно училище въ с. Чепеларе. Четвърти годишенъ отчетъ за състояние на учебното дѣло въ с. Чепеларе, Пловдивски окрѣгъ, прѣзъ учебната 99/900 год. Пловдивъ 900. Печатница Хр. Г. Дановъ.

Този отчетъ е прѣнтересенъ: той запознава съ едно държавно училище въ Родопите, на самата граница съ Турция. Въ първата част, историческата, се говори за учебното дѣло въ Ахъ-челебийската кааза, съпрѣдѣлна съ Чепинско. Изреждатъ се имената на учителите, които отъ 47 година сѫ учителствували; между послѣдните срѣщаме имената на лица, които живѣятъ и днесъ въ София. Прѣзъ 1875, 76 и 77 година въ Устово, освѣнъ основното, имало и трикласно училище, което дало първите учители въ Ахъ-челебийската кааза. Посветени сѫ и двѣ страници на съперничеството между Устово и Долно-Райково, кое да бѫде училищенъ центръ. Прѣзъ 1871 год. св. Екзархия разрѣшила въпроса въ полза на Устово, дѣто и останало каазалийското трикласно училище. Долно-райковци останали недоволни: тѣ и до сега правятъ опитъ да прѣнесатъ трикласното училище въ Долно-Райково, като по-централно място. Резултатътъ на тази борба е този, че трикласното училище въ Устово не може да се закрѣпи и до днесъ. Споредъ изказаното мнѣніе въ отчета, нѣмало нужда отъ трикласно каазалийско училище подиръ откриването на Чепеларското трикласно училище: послѣдното удовлетворявало нуждата на българите отъ Ахъ-челебийско въ просвѣтно отношение.

Прѣзъ изтеклата учебна година въ предметното училище имало 61 ученикъ, отъ които петъ ученички. Всички ученици и ученички сѫ българи отъ православно изповѣданіе, съ изключение на 3 помачета. Отъ Одринско имало всичко 22 ученика, именно отъ селата *Арда* (1 ученикъ), *Дерекъ* (2 ученика), *Горно-Райково* (3 уч.), *Долно-дерекъ* (4 уч.), *Долно-Райково* (4 уч.), *Карлуково* (4 уч.) и *Чакманово* (4 уч.). Отъ 61 ученикъ 62 минаватъ въ по-горенъ класъ, 3 ще дѣржатъ поправителътъ изпитъ и бѣ оставатъ да повтарятъ. Освѣнъ прѣдметите, прѣвидѣни въ програмата за долните класове въ гимназията, въ Чепеларското училище има и два нови предмета: турски езикъ и рѣчна работа, картонажъ. Първиятъ предметъ учатъ учениците отъ Турско. Картонажътъ изучавали всички ученици съ особена ревностъ.

Учениците прѣзъ годината имали и извѣнкласни занятия — четене и екскурсии. Прѣзъ годината отъ учени-

ката библиотека, учениците взели и прочели 305 книги и списания.

Християнска книжка, списание, което се урежда отъ иеромонахъ Борисъ и иеродяконъ Климентъ. Получихме № 4, 5 и 6 на това малко, но твърдѣ полезно списание. Въ означените номера се изнасятъ слѣдните прѣнтересни и поучни четива: (№ 4) *Какво казватъ илькои за религията*. (№ 5) *Силата на съвестта*. (№ 6) *Протестантството истинска Христова църква ли е?*

И трите тѣзи въпроси се разглеждатъ вѣщо. Прѣпоръжваме на читателите си това прѣнтересно списание. Годишната му цѣна е 1 левъ.

Ц.

ВЪНШНИ НОВИНИ.

Русия и силитъ Когато тръгваха германските войски за Китай, германскиятъ императоръ ги изпроводи лично и произнесе една войнствена рѣч, която изненада свѣта. Той каза на воиниците си, че трѣбва да отмѣстятъ за звѣрското убийство на германския министъръ въ Пекинъ и че трѣбва да забиятъ германското знаме на пекинските стѣни. Когато германското знаме се развѣе надъ Пекинъ, тогава ще диктува на китайците миръ. Подиръ това германскиятъ императоръ изпрати и фелдмаршала Валдерзе да вземе команда на съюзниците войски. Додѣто да стигне Валдерзе, съюзниците войски влѣзоха въ Пекинъ. Най-голѣми жертви подъ стѣните на Пекинъ дадоха русите и японците. Руското знаме се развѣва сега надъ кралевския пекински дворецъ, развѣватъ се и знамената на другите държави въ разните части на Пекинъ. Китайската столица падна прѣди да пристигне Валдерзе. Китайското кралевско семейство и правителство избѣгаха отъ столицата си. Съюзниците войски завзеха столицата, но не намѣриха правителство въ нея и нѣма съ кого да прѣговарятъ и кому да диктуватъ условията на мира. За да подгответи почва за еклюзование миръ, Русия прѣлага на силитѣ да оттеглятъ войските си отъ Пекинъ, та да дадатъ възможностъ на кралевското китайско семейство и правителство да се върнатъ въ Пекинъ и да се почнатъ нужните прѣговори. Прѣложението на Русия е една изненада за свѣта, а особено за Германия, която бѣ напѣклила съ чужди рѣцѣ и жертви да гълтне най-лакомия кѣсъ отъ поднебесната империя. Руското прѣложение не само разпрѣсва илюзиите ѝ, но тури въ много смѣшно положение германскиятъ фелдмаршълъ Валдерзе, който още не е стигналъ въ Китай. Руското прѣложение, казватъ, се усвоява по принципъ отъ Америка, Франция и Япония. Германските и английски вѣстници посрѣдници съ негодуване прѣложението за оттегляването на стюзниците войски изъ Пекинъ.

Русия и Франция. Н. И. Величество рускиятъ царь наградилъ прѣдсѣдателя на френската република, г. Лубе, съ императорски орденъ св. Андрей, най-висшия руски орденъ. На 23-и того князъ Урусовъ, рускиятъ посланикъ въ Парижъ, врѣчилъ на прѣдсѣдателя знаковете на ордена съ саморѣчно писмо отъ царя. Писмото на Н. Величество и рѣчта на князъ Урусовъ сѫ ново звено, което още по-тѣсно свързва Русия и Франция. Н. Величество царь изказва своето и това на царицата съжаление на прѣдсѣдателя, че въ „настоящия моментъ“ не може да посѣти Парижъ и да види величавия успѣхъ на изложението, съ което Франция съ право се гордѣе. Отговорътъ на прѣдсѣдателятъ е въ висша степенъ сърдеченъ. Той моли князъ Урусовъ да прѣдаде на Н. Величество израза на неговата голѣма признателностъ, като го увѣри, че той е правителството му, както до сега, че работятъ за единението на двата народа, което толкова е полезно за двѣте страни.

Русия и Черна гора. Н. И. Величество рускиятъ царь е изпратилъ на черногорския князъ Никола, по случай 40-годишнината на князуването му, една звѣзда съ бриляти съ фотографии на тримата послѣдни руски царе: Александъръ II, Александъръ III и своя. Подаръкътъ си царь придружилъ съ саморѣчно писмо, много сърдечно и много лъскателно за князъ и за неговия храбъръ народъ.

Отговоренъ-Редакторъ: **Андрей Маноловъ.**